

Puigbert

Joan

Cinc textos

Joan Puigbert

Sobre la Girona dels equipaments culturals

La ciutat de Girona té uns serveis culturals prou notables, però insuficients. Insuficients en un doble sentit: perquè no abasten prou equilibradament tota la ciutat i perquè no són suficientment amplis i complets amb vista al projecte de ciutat cultural que voldríem. Ens adonem fàcilment que la infraestructura cultural s'apilona gairebé exclusivament en la ciutat cenyida antigament per les muralles: tots els arxius, tots els museus, gairebé totes les sales d'exposicions, el teatre, els auditoris i sales de conferències s'hi encabeixen. Aquest desequilibri en part és comprensible i fins bo. És bo tenir una imatge unitària en una ciutat petita com la nostra, i és bo omplir de contingut cultural la Girona vella. Però el desequilibri és excessiu: més enllà de les valls de l'antiga muralla, el desert cultural reclama oasis.

Dic, a més, que són insuficients. Girona tragina la greu feblesa d'un segle XIX i inici del XX massa conservadors. Ha mancat l'alè burgès –i també proletari– de la industrialització. Les causes són múltiples i no és escaient d'entrar en l'anàlisi històrica.

Però les llacunes les patim encara avui. També en l'àmbit cultural. En general manca a la ciutat l'obra laica i vitalista de la burgesia i el proletariat. O m'ho sembla.

(De la presentació de la *Guia de serveis culturals*, Ajuntament de Girona, 1983)

Sobre la llengua i la conservació del patrimoni

I quin és el propòsit? Essencialment el d'enfortir la consciència de la llengua. De dignificar la llengua pròpia i de no trivialitzar-la, ni maltractar-la. De fer-nos tots plegats més sensibles a la riquesa del llenguatge. Ajudar-nos a descobrir que és una eina que hem rebut, un patrimoni que està al nostre servei i que hem d'usar amb plena llibertat, però a la vegada amb cura. Perquè és un patrimoni col·lectiu.

L'analogia amb l'ús i el tractament del patrimoni arquitectònic i urbanístic ens pot ajudar a trobar l'actitud amb què cal que ens encarem al patrimoni lingüístic. I així com tothom blasma la destrucció o la descurança d'un conjunt monumental, amb la mateixa contundència i unanimitat caldria repudiar la destrucció o la descurança d'una llengua.

Ara bé, tampoc no és bo que un sector monumental urbà esdevingui mer marc turístic, faltat de l'escalf de la vida i, per tant, de l'ús quotidià i divers, perquè acaba essent mera arqueologia, nostàlgia i banal entreteniment de badocs o erudits. Igualment amb la llengua, que tot i ser un patrimoni col·lectiu ha de poder modular-se amb les exigències dels homes d'avui, i fer-se la llengua de tots, però també la llengua de cadascú, amb les seves inflexions, les seves tonalitats, les seves particularitats. Un barri monumental ha de ser conservat, però ha de ser un lloc on s'hi pugui viure també; i per tant sotmès a intervencions. Perquè els patrimonis culturals normalment són el precipitat concret d'una acumulació d'intervencions respectuoses i assenyades. Així ha estat sempre. I la nostra ciutat n'és un bon exemple: la convivència esplèndida del romànic del claustre i de la torre de Carlemany amb l'altivesa del gòtic de la nau de la Catedral o el palau Episcopal, ¿que no heu vist mai com està feta d'intervencions rere intervencions, segons el gust de l'època o del bisbe?, i així podríem multiplicar els exemples. Doncs igual amb la llengua, que ha de ser una eina flexible, dúctil, evocadora... Un instrument heretat, útil per a la feina i el plaer d'avui, i que cal transmetre a les generacions futures ric i viu, esmolat per l'ús.

(De la introducció al llibre *Poesia i escola. Jocs Florals escolars a Girona. 1985-1990*, Ajuntament de Girona, 1991)

Alumnes de l'Annexa en l'homenatge a Puigbert.

Sobre literatura i lectura a propòsit de Ruyra

Bé és veritat que no sóc especialista en literatura catalana, ni he seguit de prop els estudis sobre Ruyra. Per això, potser, era deutor encara de la impressió que em produí la lectura de les seves obres en els meus anys d'adolescent. Recordo prou bé el volum de pell verda de la Perenne, i com, golut, vaig empassar-me una darrera l'altra les pàgines fines i les narracions de *Marines i boscatges*, *Pinya de rosa*, *Entre flames...* Eren les meves primeres lectures de literatura catalana. I ho llegia apassionat, descobrint una literatura que era, en definitiva i ja per sempre, la de la meua llengua. Després van venir Verdaguier, i Maragall, i Riba, i... Lectures apassionades, però també ingènues, lineals. D'aquí que servés de Ruyra una imatge massa unidimensional, propiciada pel context monolíticament catò-

Joan Puigbert
al Campo Santo
de Pisa.

lic en què estava immers quan vaig llegir-lo per primer cop. La sensació que era un autor d'escriptura fàcil i madura, d'un franciscanisme sense fissures, bonhomí, poc curós d'ell mateix, humil i sense replecs. El mateix esperit que impregnava el monument que aquells dies s'estava erigint al passeig de Blanes amb motiu del centenari del seu naixement. Ni tan sols la lectura de *l'homenot cruel* de Josep Pla trasbalsà el clixé estereotipat que m'havia forjat. Així, doncs, conservava una impressió com de cartró pedra del prosista gironí.

Ara, tanmateix, el personatge adquireix matisos i un gruix històric que ens el fa més proper, més de carn i sang, més real. I emmarcat en un moment prou significatiu de la història del nostre país, i dels avatars de la seva llengua. En aquest sentit no deixa de ser sorprenent l'opció inicial de *Ruyra per la llengua castellana*, i la seva conversió posterior a la literatura catalana. De fet, planteja en un llunyà final de segle XIX alguns temes que tenen prou actualitat encara avui: la limitació de l'abast del català per raó de la seva feble demografia, els avantatges de les llengües universals, la relació estreta entre un projecte nacional engrescador i la pervivència de la llengua i cultura catalanes... Tot un segle, entre les reflexions de Ruyra i l'avui més rabiós, i tanmateix alguns dubtes i reflexions continuen essent actuals.

(Del pròleg al llibre de M. Lluïsa Julià
Ruyra inèdit, Ajuntament de Girona, 1991)

Sobre la funció de la història

Des del pessimisme de la raó i l'esperança de la voluntat, amb tot, encara em sembla que pot ser útil aquesta reflexió sobre la història de l'ensenyament i de la Normal gironina. Encara pot acomplir, potser, la funció de retrovisor que té encomanada la història: o sigui, la de mirar endarrere, per poder anar endavant. O com escrivia Kierkegaard: «La vida només pot ser entesa mirant enrere, encara que ha de ser viscuda mirant endavant».

És des d'aquesta mirada al passat, com a possible pauta de futur, que goso avui aportar aquest escrit en commemoració del 150è aniversari de la creació de l'Escola Normal de Girona.

(De la introducció al seu llibre *La Normal de Girona i el magisteri públic (1914-1936)*,
Universitat de Girona, 1994)

Sobre la necessitat de revisar els llocs comuns entorn de l'escola pública

Les circumstàncies del món educatiu han sofert canvis importants. Vaig escriure la tesi, al seu moment, amb un cert propòsit reivindicatiu. Responia, en part, als

debats intensos que remogueren l'àmbit de l'ensenyament en els anys de la transició. Pretenia desmentir, a partir d'una anàlisi històrica rigorosa, el tòpic reiterat que afirmava –i encara afirma– que “tots els intents de renovació (a tots els graus de l'ensenyament) van partir de la iniciativa privada”, i que el paper dels mestres públics va ser merament marginal. [...] Aquesta visió tan esbiaixada va fer fortuna. Fins i tot va aprofundir-se amb el franquisme i el primer postfranquisme. En primer lloc perquè, certament, l'escola pública del franquisme tenia greus mancances, sobretot a Barcelona. [...] Per suplir aquestes carències flagrants, a Barcelona va crear-se una xarxa d'escoles privades innovadores, que aplegaren esforços de sectors ben diversos de l'oposició franquista. Es va reforçar, així, una contraposició entre les escoles de qualitat privades i l'escola pública. La menysvaloració de l'escola pública es va estendre, amb poca justícia, de la ciutat de Barcelona i l'àrea metropolitana a tot Catalunya. A més, com que les anàlisis de la història contemporània de Catalunya es feien des de plantejaments força barcelonins, i des d'actituds “resistencialistes”, òbviament es mitificava sovint la tasca duta a terme per la Mancomunitat o pel govern de la Generalitat republicana, i consegüentment també la seva obra escolar, deixant en la penombra l'escola pública, a desgrat de ser la més universal. Similarment, i encara amb més èmfasi, en relació amb l'obra educativa bastida per l'oposició durant l'època franquista. El cost d'aquesta historiografia “resistencialista” i “nacionalista”, en l'àmbit de la història social de l'educació ha estat la fixació d'una visió molt distorsionada, tòpicament reiterada.

(De la introducció al seu llibre
La Normal de Girona i el magisteri públic
(1914-1936), Universitat de Girona, 1994)

JORDI S. CARRERA